

ЛІТЕРАТУРА

1. Калинич О., Дячок С. Українська література: підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. // За редакцією проф. Ю.Ковбасенка. Тернопіль : Астон, 2022. 280 с.
2. Калинич О., Дячок С. Українська література : підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. // За редакцією проф. Ю.Ковбасенка. Тернопіль: Астон, 2024. 304 с.
3. Корицька Г., Долга У. Активізація пізнавальної діяльності здобувачів освіти засобами STEAM. *Українські студії в європейському контексті: зб. наук. пр.* 2023. № 7. С. 253-260.
4. Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2024/2025 навчальному році. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/928/92801/List_IMZO_Metodichni_rekomendaciyi_STEM-.pdf
5. STEM освіта – платформа для освітян щодо впровадження системних STEM-рішень для початкової та середньої школи на базі інноваційних програм Фінляндії, США та Ізраїлю. URL: <https://intboard.ua/pres-sluzhba/blog/stem-osvta-chomu-varto-zaprovaditi-v-kozhni-shkol/>

Копчак Ірина Василівна,
викладач – методист, викладач зарубіжної літератури,
Теребовлянський фаховий коледж
культури і мистецтв

МАРТІН ІДЕН – ГЕРОЙ-ОДИНАК (ЗА РОМАНОМ ДЖЕКА ЛОНДОНА «МАРТІН ІДЕН»)

На одному з екземплярів свого роману «Мартін Іден» Джек Лондон написав у квітні 1910 року: «Це – книга, яку не зрозуміла більшість критиків. Написана як обвинувачення індивідуалізму, вона була витлумачена, як обвинувачення соціалізму... Якби Мартін Іден був соціалістом, він би не загинув».

Роман Джека Лондона «Мартін Іден» починається з опису першого візиту головного героя до респектабельного буржуазного будинку Морзів, де він зустрічає Рут, сестру студента, якому він допоміг, також студентку

університету. Це «бліде, тендітне створіння з великими мрійливими блакитними очима» з першої миті справило на Мартіна незабутнє враження не лише своєю зовнішністю, але й знанням поезії, умінням легко і вільно висловлювати свої думки та ерудованими розмовами про мистецтво і літературу. Її гра на фортепіано приголомшила Мартіна. Знайомство з Рут і всією родиною Морзів стало важливим поворотним моментом в особистому і громадському житті Мартіна Ідена. І спочатку стосунки між Мартіном і Рут, здавалося, розвивалися нормально, наскільки зазвичай розвиваються стосунки між молодими людьми з різними характерами, вихованням і походженням. Коли Рут ще не до кінця усвідомила свої почуття до Мартіна, вона вирішила «виліпити цю людину за зразком тих, хто її оточує». Але Мартін, сповнений життєвих сил, не був натхненний такою перспективою. Він не збирався відмовляти собі в усьому заради заробітку, який не принесе йому ніякого задоволення в старості. Ні, у нього була зовсім інша мрія: «... Він буде писати. Він буде одним із тих людей, чийми очима світ бачить, чийми вухами чує, чийм серцем відчуває. Він буде писати усе: поезію і прозу, романи і нариси, і п'єси, як Шекспір... Адже письменники – гіганти світу...».

Тут важливо відзначити ще одну обставину. Адже старшому з Морзів доводилося заплющувати очі на те, що Мартін був моряком-одинаком, і вже тільки з цієї причини він не годився для дочки, яка претендувала на роль інтелектуалки з респектабельної буржуазії. Важливо інше: Мартіна не можна переробити жодним чином, не можна змусити його покинути свої «марні писання» і взятися за «нормальну роботу». Соціальне походження Мартіна, його близькість до звичайних людей – це те, чого Морзи не можуть терпіти. Нарешті колеса долі повернулися на користь Мартіна. Після років впертих відмов редакторів, усі його роботи були прийняті, майже без перевірки. Одне з великих видавництв прийняло його критично-філософську роботу «Сором сонця» і опублікувало її невеликим накладом. Вона одразу ж викликала фурор. Книгу перевидали у Великій Британії, переклали французькою, німецькою та скандинавськими мовами. Видавці запропонували Мартіну великий аванс за наступну книгу, без жодних умов щодо змісту. Таким чином Мартін Іден став визнаним популярним письменником.

На початку 1960-х років відбулися дві події: його розрив з Рут і самогубство Расса Бріссендена, з яким він колись познайомився в Морзів.

Спочатку Бріссенден здався Мартіну нудним і нецікавим персонажем. Однак розмова з поетом, який хворів на туберкульоз, незабаром переконала його в протилежному. Цей чоловік мав «вогонь, надзвичайну проникливість і сприйнятливність, а також особливу волю до польоту. Його духовний погляд був подібний до дива, проникаючи в далечінь, недоступну людському досвіду, межу, недосяжну для звичайної мови». Мартін болісно роздумував про сенс людського існування, про власну роль у всьому, що відбувається. Людина, яка власною працею та інтелектом піднялася з дна капіталістичного суспільства на вершину, раптом виявила на цій вершині все те ж «смердюче болото» капіталістичної дійсності. Мартін не знав, чим заповнити цю порожнечу. Походи по ресторанах і колекціонування єгипетських папірусів не приносили втіхи. Гроші, яких у нього тепер було вдосталь, не робили його щасливим. Він щедро роздавав їх своїм сестрам, своєму другові з пральні Джо та орендодавцю. Але що далі? Навіть Рут, його майбутня дружина, не радує його. Роман з нею давно похований у його свідомості. Йому здавалося, що найкращим виходом із ситуації, що склалася, буде повернення до колишньої професії. Але прірва між витонченим модним письменником і простим моряком була надто глибокою. Його колишній рай був уже безповоротно втрачений. А нового раю, незважаючи на багатство і славу, він так і не знайшов. Ззовні все виглядало цілком нормально. Його постійно запрошували на обіди і вечері, з ним хотіли познайомитися, на нього задивлялися красиві жінки. Але його душа не знаходила задоволення в цьому міщанському житті. Він не міг зрозуміти, що змінилося в ньому, що змусило всіх запрошувати його на обід. Адже всі його твори були написані двома роками раніше, і він зовсім не змінився з того часу, але тоді навіть родичі і близькі друзі не запрошували його на вечерю, і він днями не їв хліба. Тепер, однак, навіть суддя Блаунт запрошує його на обід. Саме він колись образив його в будинку Морзів і розірвав стосунки з Рут. Незабаром Мартін розуміє, що його ставлення до нього змінилося, оскільки його книга була опублікована і він отримав суспільне визнання. Мартін думав, що Рут відповідає на його почуття.

Насправді ж ставлення Рут до Мартіна ніколи не було однозначним. Розуміючи його неординарність, відчуваючи в ньому певну магічну силу і захоплюючись його наполегливістю і працьовитістю, Рут не поділяла його прагнень і не розуміла його внутрішньої потреби бути письменником. В

результаті Мартін Іден мимоволі опинився на двох стільцях. Він залишався реалістом, вільним від звичаїв і забобонів буржуазії. Але за рівнем доходів і новим способом життя він тепер належав до буржуазії. І це протиріччя потрібно було вирішити. Таким чином, природа таланту не відіграє жодної ролі у визначенні долі талановитих людей у буржуазному суспільстві. Мартін Іден був письменником, але він міг бути талановитим музикантом, скульптором чи лікарем. Трагедія долі і життя письменника Мартіна Ідена є типовими для капіталістичної дійсності Д. Лондон щиро дивувався, чому так багато критиків вважали Мартіна Ідена борцем за соціалістичні, робітничі ідеали. Адже в романі прямо сказано, що Мартін вірить не в соціалізм, а в теорію англійського філософа Спенсера - виживає найсильніший. На його думку, Мартін був зятим індивідуалістом, і в цьому полягала його трагедія, яка призвела до загибелі його світогляду. Письменник, схоже, не погодився з образом Ідена, відобразивши в ньому риси характеру і мислення, якими не володів сам письменник. Д. Лондон розумів, що людина творчої праці не повинна замикатися у власному маленькому світі і виключно відгороджувати свої досягнення від зовнішнього світу і суєти повсякденного життя. Він це усвідомлював. Роман закінчується трагічно. І читач мимоволі запитує себе. Чому Мартін Іден наклав на себе руки в момент повного тріумфу? Яка справжня причина смерті Мартіна Ідена як людини і письменника? Що хоче сказати Джек Лондон цим фіналом і романом загалом?

ЛІТЕРАТУРА

1. Давиденко Г.Й., Стрельчук Г.М., Гричаник Н.І. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 504 с.
2. Денисова Т.Н. Джек Лондон. Життя і творчість. Київ: Дніпро, 1978. 125 с.
3. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т.2: Л – Я / за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 864 с.
4. Усі зарубіжні письменники / Упоряд. О.Д. Міхільов та ін. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. 384 с.